

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Daniyel

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

גי הימחנ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9191

וּלְלוֹיִם כִּי שִׁמְחַת יְהוּדָה עַל-
הַכֹּהֲנִים וְעַל-הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים:
(מה) וַיִּשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶת אֱלֹהֵיהֶם
וּמִשְׁמֶרֶת הַטְּהָרָה וְהַמְּשָׁרְרִים
וְהַשְּׁעָרִים כְּמִצְוַת דָּוִד שְׁלֹמֹה
בְּנוֹ: (מו) כִּי-בִימֵי דָוִד וְאַסָּף
מִקֵּדֶם רָאשֵׁי הַמְּשָׁרְרִים וְשִׁיר-
תְּהִלָּה וְהוֹדוֹת לַאֱלֹהִים: (מז) וְכָל-
יִשְׂרָאֵל בִּימֵי זֶרְבָבֶל וּבִימֵי נְחֻמְיָה
נְתָנִים מְנַיִת הַמְּשָׁרְרִים
וְהַשְּׁעָרִים דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ
וּמִקֵּדָשִׁים לְלוֹיִם וְהַלְוִיִּם
מִקֵּדָשִׁים לְבָנֵי אֶהֱרָן:

יג (ח) בַּיּוֹם הַהוּא נִקְרָא בְּסֵפֶר
מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי הָעָם וְנִמְצָא

ראשי קרי כחוב

תרגום אשכנזי קב
לעוויטטען דאָרין צו זאָממעלן;
דען יהודה האַטטע איינע
פֿריידע איבער דיא אַננע-
שטעללעטען פֿריעסטער אונד
לעוויטטען; (מה) דאָמיט דייע-
זע דען דיענסט איהרעס גאָט-
טעם אונד דיא פֿאַרשריפֿט
דער רייניגונג וויא אויך דיא
דער זענגער אונד דער טהאַר-
וואָרטער, נאָך דער פֿעראַרד-
נונג דויד'ס אונד זיינעס זאָה-
נעם שלמה'ס, כעאַכאַטען
קאַננטען; (מו) דען אין דען
טאַגען דויד'ס אונד אספֿ'ס, אין
יענער אורצייט, זינד דיא אַנ-
פֿענגע דער זענגער אונד דער
לאָב- אונד דאַנקליעדער צו
גאָטט. (מז) אונד גאַנץ ישראל
ליעפֿערטען אין דען טאַגען
זרככל'ס אונד אין דען טאַגען
נחמיה'ס דיא אַכנאַבען פֿיר
דיא זענגער אונד טהאַרוואָר-
טער, דאָז טעגליכע פֿיר זיי-
נען טאַג; זיא גאַכען געהיי-
ליגטעס דען לעוויטטען, אונד

דיא לעוויטטען גאַכען פֿאַן דעסג עהייל יג טען דען זאָהנען אהרן'ס.
יג (ח) איינסט וואורדע אים כּוֹכַע משה'ס פֿאַר דען אָהרען דעם פֿאַלקעס גע-
לע.

ר ש י

(מו) מניות. כמו מנות: ומקדישים ללוים. והיו נותנים המעשר ללוים והם היו נוטלים
מעשר מן המעשר ונותנים לכהנים:
כל

ב א ו ר

כי שמחח יהודה, כלומר כי היהודים שמחו במאוד על הנהנים והלוים העומדים לשרת צבית,
ולזה נחרצו אלילי העם להיות ממונים על אונרוחיהם. (סה) וישמרו, הו"ו של וישמרו
משמש במקום למען (עיינן מכלול), ומוסב על ויפקדו ציוס ההוא כי עשו זאת למען יוכלו
הנהנים והלוים לשמור וגומר בלי לדאוג על המזון והמחיה. דויד שלמה, נחמיו"ו העטף
כמו שמש ירח עמד (מנקה ג' י"א) ורבים נמוהו, והנה משמרת בית אלהים ומשמרת הטהרה
מפורש מלוחם בחורה אצל משמרת המסוררים והשערים לא לזנו השם, לזה אמר שמשמרת
הזאת היתה כמלוח דוד ושלמה, ובאר זה ואמר: (מו) כי בימי דוד ואסף, כלומר אשר
הוחק להם זאת מימי קדם, וגם הוקבע להם שיירי חבלה והודות.
יג (א) ביום ההוא, יש מי שאומר ציוס שקדשו החומה, אצל זה לא יתכן שהיו עשית
הלשכה

כתוב בו אשר לא יבוא עמוני
 ומואבי בקהל האלהים עד
 עולם: (ג) כי לא קדמו את בני
 ישראל בלהם ובמים וישכר
 עליו את בלעם לקללו ויהפך
 אלהינו את הקללה לברכה:
 (ג) ויהי כשמעם את התורה
 ויבדילו כל ערב מישראל:
 (ד) ולפני מזה אלישיב הכהן נתון
 בלשכת בית אלהינו קרוב
 לטוביה: (ה) ויעש לו לשכה
 גדולה ושם היו לפנים נתנים

לעזון, אונד עם פאנד זוד
 דארין געשריעבען, דאס אין
 עויגקייט קיין עמוני אונד
 מואבי אין דיא געמיינדע גאט-
 טעם קאממען זאלל, (ב) ווייל
 זיא ניכט דען קינדערן ישראל'ס
 מיט כראד אונד וואססער צו-
 פאר געקאממען זינד, אינד
 דען בלעם ווידער זיא געדונגען
 האבען, אום זיא צו פערפלו-
 5: אבער אונזער גאטט וואג-
 דעלטע דען פליך אין זעגען.
 (ג) אונד עס געשאה, אלס זיא
 דיעזע לעהרע הארטען, דא
 זאנדערטען זיא אללע פערמי-
 שונג אב פאן ישראל. (ד) פאר
 דיעזעם אבער האטטע דער
 פריעסטער אלישיב, געזעטצט
 איבער דיא צעללען אינזערעם
 גאטטעס הויזעס, פערוואגנד-
 טער דעם טוביה, (ה) דעם

אח

זעלבען איינע גראסע צעללע איינגעריימט, וואהין מאן פארהער דיא שפיוועאפער, דען

ר ש י

יג (ג) כל ערב. כל מערונות האומות כמו וגם ערב רב עלה אחס (שמות י"ג): (ד) ולפני
 מזה. ומקודם לכן: קרוב לטוביה. אותו אלישיב הכהן היו קרוב לטוביה חזרו של
 סנבלט ונתן שם הכהן כליו של טוביה: (ה) ויעש. אלישיב: לפניו. שם היו נותנים קודם
 שנתתי

ב א ו ר

הלשכה לטוביה היחה לפני זה, ואז לא היה נחמיה בעיר הקודש כמנואר, וכל הספורים
 יוכיחו כי מאז החל לננות בחומה לא הניח מקומו עד אשר כלה לעשות, וקידוש החומה אין
 ספק שהיה מיד אחרי אשר נקשרה החומה או לפחות בזמן מעט לאחריה, ולכן נראה לי כי
 הענין ביום אחד מיוחד בלתי נודע לנו (אן חיינעק געוויסען טראגע), כי נכמה מקומות
 ציעודי הנוצרים נאמר בהתחלת ענין מה ביום ההוא או בעת ההיא מבלי שנדע למחיייהם
 זה, והכונה לעת מן העמים, והיה זה אחרי שבו שנית מבבל, אולם הקדים לזכור ההנדל
 הזה קודם מעשה טיביה לפי שהתיקון ההוא נוגע לכלל האומה, ומעשה טוביה אך לאיש
 פרטי. (ב) ויחפך, כתב חכם אחד מן המבארים וז"ל: אין זה נחוב תורה, אכן לפי שלא
 רכה לעמוד בדבר רע אמר כן ע"ל. אולם בתורתו של מאיר כתוב מלא הוא (דברים כ"ג
 ה', ו') על דבר אשר לא קדמו וגומר ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה. (ד) ולפני
 מזה, פירוש מקודם זה ההנדל (ראב"ע). נחון, יפה פירוש הרש"ד שהוא מענין פקודה
 וגם טוב פתר לשכת נרבים אף שכל ציחיד כי נאמר על הקנון שהיה פקיד על כל לשכת
 ולשכה, ולזה היה צידו לעשות לטיביה אשר הוא קרוב אליו (וכמו שפירש"י) לשכה גדולה
 בחכרות

אֶת־הַמִּגְנָה הַלְּבוּנָה וְהַכְּלִים
 וּמַעַשְׂרֵי הַדָּגָן הַתִּירוֹשׁ וְהַיְצִהָר
 מִצֹּרֹת הַלְּוִיִּם וְהַמְשֻׁרְרִים
 וְהַשְּׁוֹעֲרִים וְתִרְוַמַת הַכֹּהֲנִים:
 (ו) וּבְכַרְזָּה לֹא הָיִיתִי בִירוּשָׁלַם
 כִּי בַשָּׁנָה שְׁרָשִׁים וְשִׁתִּים
 לְאַרְתַּחְשַׁסְתָּא מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּאתִי
 אֶל־הַמֶּלֶךְ וּלְקַץ יָמִים נִשְׁאַלְתִּי
 מֶן־הַמֶּלֶךְ: (ז) וְאָבֹא לִירוּשָׁלַם
 וְאָבִינָה בְרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה
 אֲלֵי־שִׁיב לְטוֹבִיָּה לַעֲשׂוֹת לוֹ
 נִשְׁכָּה בְּחֻצְרֵי בֵּית הָאֱלֹהִים:
 (ח) וַיִּרַע לִי מְאֹד וְאֲשַׁלִּיכָה אֶת־
 כָּרְכְּלִי בֵּית־טוֹבִיָּה הַחוּץ מִן־
 הַלְּשָׁכָה: (ט) וְאָמַרְהָ וַיִּטְהָרוּ

דען ווייהרויך, דיא גערעטהע, דען צעהנטען פֿאם געטריידע, מאַסט אונד אַהל, דאַ פֿער= אַרדנעטע פֿיר דיא לעוויטטען, זאַנגער אונד טהאַרווערטער אונד דיא העכע דער פֿריע= סטער לענטע. (ו) ביא דיע= זעם אַללעם אַכער וואַר אַיך ניכט אין ירושלים; דען אים צווייא אונד דרייסניסטן יאַה= רע דעם ארתחשסתא דעם קעניגס פֿאַן בבל, קאַם אַיך צום קעניגע. אַכער צו ענדע דער טאַגע, אויף וועלכע אַיך פֿאַם קעניגע פֿערלאַנגט וואור= דע, (ז) אַלס אַיך נאָך ירושלים קאַם, דאַ בעמערקטע אַיך דאַ באַזע, דאַ אלישיב ווע= גען טוביה געטהאַן, איהם אין דען פֿאַרהאַפֿען דעם גאַט= טעסהויעם איינע צעללע איינצוריימען. (ח) דיעועם מיס= פֿיעל מיר זעהר, אונד אַיך וואַרף אַללע הויגערטעהע דעם טוביה הינוים אויס דער צעללע. (ט) אַיך בעפֿאַהל, אונד מאַן רייניגטע דיא צעל= לען

הלשכות

ר ש י

שנתי לירושלם: מכות הלויס. מתנות הדאיות ללוים: (ו) ונכל זה. ונכל המעשה הזה באתי אל המלך וחזרתי לנכל: נשאלתי: שיתן לי רשות לעלות לירושלים ולחזור: (ט) ואמרה.

ב א ו ר

בחזרות בית אלהינו. (ה) מצוח הלויס, המה המעשרות המפורשים בתורה. והמשוררים והשוערים, כלומר מכות המשוררים והשוערים מה שראוי לתת להם מלך נדבנח לב וע"ד שנאמר לעיל (י', ל"ג) והעמדנו עלינו מכות ע"ש בנאור וכמו שאמר (לעיל י"ב, מ"ז) וכל ישראל נותנים מניות המשוררים והשוערים. (ו) בשנה שלשים, עיין במנוח. ולקץ ימים נשאלתי, רש"י פירש נשאלתי ממנו שיתן לי רשות וכו' ע"ש, ואחריו החזיקו המעתיקים האחרונים מנני עמנו ופתרו ימים שנה, והרד"ק בשרש שאל אמר שאלני שאלך אליו ויהיה זה מקרא קצר, וטעורו ואחרי כן ואבוא לירושלים והוי"ו של ולקץ תעמוד במקום כי, וענינו באתי אל המלך כי לקץ ימים נשאלתי מן המלך, ולזה בא נפעל על נכון, ולי נראה שיוכן בחסרון מלת אשר (שדרכה לחסר לפעמים כוודע), והענין ולקץ הימים אשר נשאלתי מן המלך ואבוא לירושלים, והענין כי המלך אשר שמהו עתה לפחה על יהודה וידע המשרה אשר על שנמו לא רצה עוד שישוב להיכל המלך להיות משקהו כנראשונה, אך שאל שיבוא אלנו ויעבד שם ימים מספר וכאשר הגיע הקץ של הימים אשר קבע לו המלך שב למקומו. (ז) לטוביה,

הַלְשָׁכוֹת וְאֲשִׁיבָה שָׁם כְּלִי בַּיִת
 הָאֱלֹהִים אֶת־הַמִּנְחָה וְהַלְבֹנָה:
 (י) וְאֲדַעָה כִּי־מִנִּיּוֹת הַלְלוּיִם לֹא
 נִתְּנָה וַיְבָרְחוּ אִישׁ לְשֹׂדְדוֹ הַקְּרוּיִם
 וְהַמְשַׁרְרִים עָשִׂי הַמְּלָאכָה:
 (יא) וְאָרִיבָה אֶת־הַסְּגָנִים וְאִמְרָה
 מִדֹּעַ נֶעֱזַב בַּיִת־הָאֱלֹהִים
 וְאֶקְבָּצִים וְאֶעֱמְדֵם עַל־עַמְדָם:
 (יב) וְכָל־יְהוּדָה הֵבִיאוּ מֵעֶשֶׂר
 הַדֶּגֶן וְהַתִּירֹשׁ וְהַיִּצְהָר
 לְאֹצְרוֹת: (יג) וְאֹצְרָה עַל־
 אֹצְרוֹת שְׁלֹמִיָּה הִכְהֵן וְצִדּוֹק
 הַסּוֹפֵר וּפְדִיָּה מִן־הַלְלוּיִם וְעַל־
 יָדָם חָגְנוּ בְּן־זְכוּר בֶּן־מַתְנִיָּה כִּי

לען; דאן ליעם איך דיא גע-
 רעטהער דעם נאטטעמהויעם,
 דיא שפייזעאפפער אונד דען
 ווייהרויך וויעדער היניין ברינ-
 גען. (י) איך ערפֿוהר נון, דאס
 דיא אבנאכען אן דיא לעוויט-
 טען ניכט געליעפערט וואור-
 דען, אונד דאס דיא לעוויט-
 טען אונד זעננער, דיא דען
 דיענסט פֿערריכטעטען, דא-
 פֿאן געלויפֿען ווארען, איין יעג-
 ליכער אויף ויין פֿעלר, (יא) דא
 צאנקטע איך מיט דען פֿאָר-
 שטעהערן, אונד שפראך:
 „ווארום איזט דאן גאטטעס-
 הויז פֿערלאססען? “ איך
 פֿערזאממעלטע זיא וויעדער,
 אונד שטעללטע זיא אן
 איהרען פֿאָסטען, (יב) אונד
 גאנץ יהודה בראכטע וויעדער
 דען צעהנטען פֿאָם געטריידע,
 מאָסט אונד אָהל אין דיא
 פֿאָרראטהעסקאממען. (יג) איך
 זעטצטע צו אויפֿזעהערן אי-

נאמנים

בער דיא פֿאָרראטהעסקאממען דען פֿרועסטער שלמיה, דען שריפֿטנעלעהרטען צדוק
 אונד פֿדיה פֿאָן דען לעוויטטען, אונד אן איהרער זייטע חגן דען זאָהן זכור'ס, דעם זאָה-
 נעם

ד שי"י

לויטי לטהר ויטהרו הלשכות וגו': (י) מניוּת. מנות: לא נתנה. שלא נתנו ישראל שם
 המתנות ועל כן ברמו והלכו להם חנה ואנה לשאול מתנותיהם ולא היו עוֹשִׂים כל כך בעבודתם:
 (יא) ואקבלם. קבלתי את הכהנים והלויים להעמידם על משמרתם בעבודתם וכל ישראל היו
 מביאים להם שם מתנות: (יג) כי נאמנים. היו לחלוק המתנות ביניהם:
 הערמות

ב א ו ר

שמום הלמ"ד במקום בעבור והרבה נמוהו (עיון מכלול), ועניו ואנינה ברעה אשר אלישיב
 עשה (לזלל מקיס מקדש ה') בעבור עוביה. (י) ואדעה, הנה כאשר קדש טוב הלשכה
 הנזכרת ונתן שם האמה והלבונה רנה גם לתת מתנות הלויים כאשר היו שם במחלה, ולא
 מלאם ומקר ע"ז ונודע לו כי מניוּת הלויים וגומר, כי כאשר עזב נחמיה את הארץ טוב נתנו
 העם כתף סוררת, ידי הכהנים והלויים לא חזקו, את השנת חללו, והשיבו נשים נכריות
 כאשר יבאר. לא נחנה, בא הפעל ביחיד על מניוּת שהוא ברבים, כי על כל מתנה ומתנה
 ידבר (מדברי הראב"ע). ויברחו, כבר אמר הרד"ק בשרשיו כי ברם נאמר גם על מהירת
 הפליכה והניא הפסיק הזה לראיה, וכן ועמה ברם לך (כמדבר ב"ד י"א). (יג) ואוצרה,
 בעבור

נֶאֱמָנִים נִחְשְׁבוּ וְעָלִיהֶם לַחֲלָק
 רֵאֲחִיהֶם: (יד) זְכַרְה־לִּי אֱלֹהֵי
 עַל־זֹאת וְאֶל־תַּמַּח חֲסָדֵי אֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי בְּבֵית אֱלֹהֵי וּבְמִשְׁמָרָיו:
 (טו) בְּיָמִים הָהֵמָּה רָאִיתִי בִּיהוּדָהוּ
 דְרָכִים גְּתוּת וּבִשְׁבֹת וּמְבִיאִים
 הָעֲרָמוֹת וְעַמָּסִים עַל־הַחֲמָרִים
 וְאֶף־יַיִן עֲנָבִים וְתַאֲגִים וְכֹל־
 מִשָּׂא וּמְבִיאִים יְרוּשָׁלַם בְּיוֹם
 הַשְּׁבֹת וְאֶעִיד בְּיוֹם מִכְרָם צִיד:

נעם מתניה'ם, דען דיעוע
 וואורדען אלם רעדליכע גע-
 אַכטעט; איהגען לאַגעס אַב,
 אונטער איהרען ברידערן צו
 פֿערטהיילען. (יד) געדענקע
 מיינער, מיין גאַטט! דעם-
 האַלב אונד לאַס מיינע וואָהל-
 טהאַטען, דיא איך אַן מיי-
 נעם גאַטטעסהויע אונד אַן
 ויינען פֿערוואַלטונגען פֿער-
 איבט האַכע, נייע פֿערלאַשען;
 (טו) צור ועלבען צייט זאָה איך
 אין יהודה, וועלכע אַם סאַב-
 באַטה דיא קעלטער טראַטען,
 וועלכע גאַרבען העריין בראַכ-
 טען, דיא זיא אויף עזעל לֹא-

דען, וויא אויך וויין, טרויכען, פֿיינען אונד אַללערלייאַ לאַסט, אונד אַם סאַכבאַטהאַטען נאָך
 ירושלים בראַכטען; אונד איך וואַרנטע זיא דעם טאַגעס, דאַ זיא לעבענסמיטטעל פֿערקויפֿ-
 טען

ש י

(טו) הערמות. אלומות של תנואה: ואעיד. העידותי בהם שלא לעשות: ביום מכרם
 ליד. ביום שהיו מוכרים מזון וליד. ליד כמו ויתן להם לידה לדרך (בראשית מ"ח):
 והלורים

ב א ו ר

בעבור שהפעל כאן יולא לשלישי שהכונה פקיד לאסוף ולהשגיח על האוכר, לזה אמר הרד"ק
 שיחנן שהוא מן ההפעיל ואע"פ שהיה לו לומר ואולירה כמו ואובירה עיר (ירמיה מ"ו, ח')
 הנה מלאנו כמוהו וידבקו (ד"ה א' י') שמשפטו וידביקו עכ"ל; אולם אין הראיה דומה ממש
 כי שם כבר יורה פתח הו"ד על בניו שהוא מן הכנד הנוסף, אבל פה הוא שזה בתמונתו
 לקל. והחכם געזעניוס גם הוא החליט שהוא מן ההפעיל, אך אמר שהוא על משקל ארמית
 (עיין ספר המלים שלו). (יד) ואל תמח, נחלקו המדקדקים בבנינו יש אומרים ובראש
 הרד"ק שהוא ההפעיל לפי שבא בסגול כי עם וי"ו ההפוך ראוי לבוא בנחל"ה המלה בשתי
 סגול כמו ויפן, ובעבור שע"פ גרונית נשתנה הסגול השנית לפתח, ואף שבאן בלי וי"ו ההפוך,
 הנה כבר מלאנו כמוהו הרבה שמשפטו כמו עם הו"ו, אולם אשר לפ"ו כמו זר יחשב לי הוא
 מה שנאמר בירמיה (י"ח, כ"ד) אל תמחי ששם בא הו"ד תמורת ה"א כמ"ש הרד"ק בשרשיו
 ופירושו, וא"כ לא בא ע"ד הפעיל הנוקשר עם וי"ו ההפוך כי אז ראוי לשמוע ה"א ל"הפ
 בנודע, וא"כ משפטו תמחה כמו חגלה והפתח איננו עלול להשנות לסגול ולכן יותר נראה שהוא
 מן הקל וכדעת ר' י"ח יהודה: ויתר המדקדקים, וראוי להיות תמח כמו וישע או תמח כמו
 ותתע ונחלק לסגול כי חזירי והמיריק עלולים להתחלק לסגול כי מולא אחד לכלמו.
 (טו) ועמסים, בעבור שה"א הדעת במלת הערמות יראה לי כי הו"ו של ועמסים תחת אשר,
 וענינו מביאים הערמות אשר יעמסו מן השדה. ואעיד, שעורו ואעיד גם (ראב"ע). ביום
 מכרם ציד, זה היה יום השוק אשר נאספו נעיר האנשים מן הכפרים אשר סביבותיה וגם
 כל

תרגום אשכנזי

נחמיה יג

טען. (טז) אויך דיא טריער
 זאסען דארין. דיא פישע אונד
 אללערלייא וואארען מיט
 בראכטען. אונד אס סאכ
 באטהטאנע דען זאהנען
 יהודה'ס אונד אין ירושלים
 פערקויפטען. (יז) דא צאנק
 טע איך מיט דען ערלען
 יהודה'ס, אונד שפראך צו
 איהנען: וועלך איינע באזע זא
 כע איזט דאז, וואס איהר
 טהוט, דאס איהר דען סאכ
 באטהטאנ ענטהייליגעט!
 (יח) טהאטען ניכט זא אונזערע
 פאטער, דאס אינזער גאטט
 אלל דיעזעס אונגליק איבער
 אונז אונד איבער דיעזע
 שטאדט בראכטע? אונד איהר
 טעהרעט נון דען צארן איבער
 ישראל, אינדעם איהר דען
 סאכבאטה ענטהייליגעט!
 (יט) אונד עס געשאה, אלס
 דיא טהארע ירושלים'ס פאר
 (זיינגקגע דעס) סאכבאטה
 דען אבענד. שאטטען וואר
 פען¹), דא בעפאהל איך,
 אונד דיא טהירען וואורדען גע
 שלאססען: אויך בעפאהל איך,

(טז) והצרים ישבו בה מביאים
 דאג וכל-מכר ומוכרים בשבת
 לבני יהודה ובירושלים:
 (יז) ואריבה את חרי יהודה
 ואמרה להם מה-הדבר הרע
 הזה אשר-אתם עשים ומה-ללים
 את-יום השבת: (יח) הלוא כה
 עשו אבותיכם ויבא אלינו עלינו
 את כל-הרעה הזאת ועל העיר
 הזאת ואתם מוסיפים הרון על-
 ישראל לחלל את-השבת:
 (יט) ויהי כאשר צללו שערי
 ירושלים לפני השבת ואמרה
 ויסגרו הדלתות ואמרה אשר
 לא יפתחום עד אחר השבת
 ומנערי העמדותי על-השערים
 לא יבוא משא ביום השבת:

וילינו ימיר א'
 דאס טאן זיא ניכט ביונאך דעם סאכבאטה אפגע, אונד פאן מיינען לייטען שמעללמע
 איך אז דיא טהארע, (מונד טפכת): דאס יא קיינע לאסט אס סאכבאטהטאנע העריון
 קאמ.

¹ ד. ה. ה' עם תכפיק, דונקעלנו ווערדען.
 ר ש"י

(טז) והלורים. סוחרים של לור מביאים דגים למכור: (יט) ויהי כאשר צללו. כאשר נטו הלללים

ב א ו ר

כל אנשי העיר באו לשכור אונל ולזה העיד בהם ביום הזה. (טז) והצרים ישבו בה, שעורו
 והלורים אשר ישבו בה, או שהכונה שהלורים המביאים דאג וגומר ישבו בעיר ביום השבת על
 החומות ומוכרים. דאג, האל"ף עי"ן הפעל (כי שראו דוג) כמו וקאס שאון (הושע י' י"ד)
 (ראב"ע). (יט) צללו, מגזרת כל כאשר הניעו הלללים לשערים (ראב"ע). לא יבוא, הראב"ע
 אמר שלא יבוא ולדעתי מלת ואמרה מוסב עליו, והכונה כי כויתי את הנערים לאמור, לא
 יבוא משא, אולם אם יהיה אסד דוסק על השער ואין כל מאומה בידו פתוח יפתחו לו דלת

(כ) וילינו הרכלים ומכרי כל-
 ממכר מחוץ לירושלם פעם
 ושתיים: (כא) ואעידה בהם ואמרה
 אליהם מדוע אתם לנים נגד
 החומה אם תשנו יד אשלת בכם
 מן העת ההיא לא באו בשבת:
 (כב) ואמרה לקוים אשר יהיו
 מטורים ובאים שמרים
 השערים לקדש את יום השבת
 גם זאת זכרה לי אלהי וחוסה
 עלי כרב חסדך: (כג) גם בימים
 ההם ראיתי את היהודים השיבו
 נשים אשדודיות עמוניות

קאממע! (כ) דא איבערנאכ-
 טעמען דיא קראמער אונד דיא
 פערקייפער פאן אללערלויא
 ווארן דרויסען פאר ירושלים
 איינמאל אונד צוויימאל.
 (כא) איך ווארנטע זיא אבער,
 אונד שפראך צו איהנען: ווא-
 רום איבערנאכטעט איהר פאר
 דער מויער? ווען איהר עס
 וויעדער טהוט, זא ווערדע איך
 האנד אן איך לענען! פאן ריע-
 זער צייט אן קאמען זיא ניכט
 אס סאכבאטהאטאנע. (כב) איך
 בעפאהל אויך דען לעוויטטען,
 דאס זיא זיך רייניגטען, אונד
 דאס דיא טהאר ווארטער קא-
 מען, אום דען רוהעטאג צו
 הייליגען. אויך דאן געדענקע
 מיר, מיין גאטט! אונד שא-
 נע מייער נאך דיינער גרא-
 סען גיטע! (כג) אויך זאה איך

מאביח ימיר ו' ימיר ו'
 אום ועלבע צייט יהודים, וועלכע ווייבער אויס אשדוד, עמון אונד מואב געהייראטהעט

ר ש י

של ערב שבת בשערים לוימי לסגור דלתות העיר שלק יפתחו עד לאשר שבת שלק יבואו הרובלים בעיר
 למכור סחורתן כדי שלק יחללו ישראל חת השבת על ידיהם: (כ) וילינו. והיו לנים הרובלים
 והסוחרים ביום השבת מחוץ לירושלים פעם אחת ושתי פעמים כדי שיבואו בני ישראל לפתוח
 השערים ולקנות מהם בשבת: (כא) ואמרה אליהם. התרמי באתם הרובלים: אס תשנו.
 אס חוסיתו לעשות פעם שנייה: מן העת. מן אותו יום והלאה לא באו ביום השבת: (כב) הושיבו

ב א ו ר

השער, ולזה (כ) וילינו הרובלים, למען ילאו אליהם יושבי העיר ויקחו מהם דברים אשר
 יתביאו בכנסי בגדיהם גם למכור אל היהודים השוכנים משניב לעיר. (כג) השיבו, רש"י
 ובל המפרשים אחריו פירשו שלקחו נשים נכריות ובענינו בעזרא (פרשה ט'), אולם לדעתי
 הכונה כי אחרי שנחמיה הלך לו אל המלך השיבו עוד להם הנשים הנכריות אשר שלוחיהן
 במלות עזרא כנוכר שם, ולזה יאר אותם עתה והנה מהם מה שלא נעשה בפעם הראשון
 כי כבר שנו באולתם. אשדודיות, לדעת חז"ל לריבין אנו לומר שהזכיר אלה בעבור איסור
 המתן בגוים האלה יותר מן שאר העמים, רק שמעשה שהיה כך היה שנשאו נשים האלה,
 שהיו לדבריהם ע"כ נשאו אותן בנכריותן, שאס נאמר שלקחו אותן בנרותן ואיסור מתן
 גנע בהן (כי אשדוד משנעת עמים היתה) כי הלוא לא מתחתן נוהג בגרים אשר שנתגיירו
 לדעת הרמב"ם, שלוא אמרו ז"ל (ברכות דף כ"ח ידים פ"ד מ"ד) שכבר עמד סתורב ובלבל
 כל העולם, ואף שעמון ומואב לדעת החוס' (יבמות דף ע"ו ע"כ בד"ה מנימין) סזרו
 לאקומם ואך נבוכדנצר החרינם ע"ש, הנה מלכד אזה היה גם אשר נבוכדנצר זמן רב הן בעמון
 ומואב בלאו הכי אין איסור לפי הכלל שבידנו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואנית, ור"כ
 אס נתגיירו מה חרי האף הזה הלא מותרין הנק' לנזק בקהל, והיה לקס לשפוך אסם רק

מִזְאֲבֵיֹת: (כד) וּבְנֵיהֶם חֲצִי מְדַבֵּר
 אֲשֶׁר־דֹּדִית וְאִינָם מְכִירִים לְדַבֵּר
 יְהוּדִית וְכָרְשׁוֹן עִם וְעַם:
 (כה) וְאָרִיב עִמָּם וְאֶקְלָלֶם וְאֶכְהֶה
 מֵהֶם אַנְשִׁים וְאֶמְרָטֶם וְאֶשְׁבִּיעַם
 בְּאֱלֹהִים אֲסִתְּהֶנּוּ בְּנִתְיֹכֶם
 לְבְנֵיהֶם וְאֶם־תִּשְׂאוּ מִבְּנֵי־יְהוּדָה
 לְבְנֵיכֶם וְלָכֶם: (כו) הֲלוֹא עַל־
 אֱלֹהֵי חֹטְאֵי־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל

הַטְּמֵעַן, (נד) אונד איהרע
 זָהֲנֵע, דיא העלפטע רעדע-
 טען אשדודית, אונד ווא-
 סטען וועדער יודיש נאך נאך
 דער שפראכע איינעם אַנדערן
 פֿאַלקעס צו רעדען. (כה) דאָ
 צאָנקטע אײך מיט איהנען,
 פֿלױכטע זיא, שלוג אייניגע
 מענגער פֿאַן איהנען. שאָר זיא
 גלאַסט, אונד בעשוואָר זיא
 בייא גאָטט: דאָס איהר ניכט
 אייערע טעכטער איהרען זאָה-
 נען געבען, אונד ניכט פֿאַן
 איהרען טעכטערן פֿיר אייע-
 רע זאָהנע אונד פֿיר אייך נעה-

ובגוים
 מען וואָללעט. (כו) האָט ניכט דעס האַלב שלמה דער קעניג פֿאַן ישראל געזינדיגט? אונד
 אונז

ר ש י

נשים. אשר נשאו להם נשים נכריות: (כד) סלי מדבר. הרבה מנניהם היו מדברים
 לשון אשדודי כאומות: (כה) ואנה. נתתי להם מלקיות להלקותם כדי להוכיחם

ב א ו ר

על הכהנים' שהם אסורים בגיורת (וגם בזה אין חלוק בין העמים כי הלא כבר נמלכלנו)
 ואף איסור זה לא נמפרש בתורה כלל, אך מו"ל סמכו על פסוק צימקאל (מ"ד כ"ב) כי אם
 בחולות מזרע ישראל, ולדעת רש"י (קידושין ע"ח ע"ב) אם נתגיירה פחותה מנת ג' שנים
 ויום א' נשרה לכהונה ע"ש, לזה מוכרחין לנו לאמור שנשאו אותם בנכריותן ואז אין חילוק
 בין ז' אומות לשאר הגוים כלל וזה בוודאי עון פלילי, אולם יראה כי בניהם אשר הולידו
 נתגיירו ולזה לא מלא בהם עול רק שמדברים אשדודית. (כד) חצי מדבר, כמ"ש רש"י, ומה
 שהזכיר אשדודית ולא לשון עמון ומואב אולי שהיתה שפת עמון ומואב דומה ללשון עברית
 כי אביהם הראשון הלא גס הוא ישב בעבר הנהר, אך יותר יראה לי שיטנו באשדוד עם עמקי
 שפה שלא היתה לו שפה ברורה ולחה, רק לשונם מעורבת מכמה לשונות וכאשר יש כמה מן
 האומות כן, ובענין שאמרו ז"ל בזוי אתה מאוד אלו הפרסים שאין להם לא כתב ולא לשון,
 ולולא ירחמי לשער על אשר לא אדע הייתי אומר שיטנו באשדוד אנשים פראים ומרי נפש
 מכמה אומות ובעבור זה נקרא אשדוד מן שדד כי יושביה שודדים ומומסים ואם אין ראיה
 לדבר זכר לדבר יש, וישב ממזר באשדוד (זכריה ט', ו') שלדעת ר' מאיר (קידושין דף ע"ב
 ע"ב) הענין כי הממזרים אשר יבדלו מישראל ישנו באשדוד ע"ש ברש"י, ומדוע רק באשדוד?
 אם לא נאמר שאשדוד היתה מני אז מקום משכן לפחותי עם ולקיימים שבהם, ואם כן הוא
 אין ספק שהיה משחתם גם גם בלשונם ולא ידעו לדבר נכונה. ובלשון עם, כפי דרכי
 הנה ואינם מכירים מושך אחרת עמם אינם מכירים לדבר יהודית וגם אינם מכירים לדבר
 בלשון עם ועם כי לשון אשדודית לא ללשון תחשב, והנה הוכיחם על אשר לא למדו את
 לשונם לדבר לשון עמם כי ידע שאחדות האומה דבקה בלשונם והדגיר ידוע ואין להאריך בזה.
 (כה) ואמרטם, לדעת הרד"ק יהיה הענין עקירת השער, אולם זה יהיה אכזריות גדולה,
 ולכן יראה שענינו כמו מרצ הוסדה וגם מרועה (צמקאל כ"א ט"ו) שהוראתו חלוקה (גאחטט)
 וכן כל כנף מרועה (שם כ"ט י"ח) והכוונה שגלת שער זקנס ותהיה זאת להם לחרפה
 ולכלימה באו שעה מלך בני עמון לשלוחי דוד (ש"ב פרשה י'). ואשביעים, את יושבי ירושלים
 שלא

הרגום אשכנזי קנר

אונטער פֿעלען פֿעלקערן וואָר
קייַן קעניג וויא ער, ער וואָר
דער לעבלינג זיינעם גאָט=
מעס, אונד גאָטט זעטצטע
איהן צום קעניג איבער גאַנץ
ישׂראל; אונד אויך דיעזען האָ=
בען דיא פֿרעמדען ווייבער צור
זינדע פֿערלייטעט. (כז) אונד
אויך זאללטען וויר געהאָר גע=
בען, איין זאָ גראָסעס איבעל
צו טהון, אונז אַז אונזערעס
גאָטטע צו פֿערנעהען, אונד
פֿרעמדע ווייבער צו הייראַ=
טהען? (כח) אונד איינער פֿאַן
דען זאַהנען ווידע'ס דעס זאָה=
נעס אלישיב'ס, דעס האָהען
פֿריעסטערס, וואָר איין שוויע=
גערזאַהן פֿאַן סנבלט דעם
חרני, איך זאַנטע איהן פֿאַן
מיר וועג. (כט) געדענקע עם
איהנען, מיין גאָטט! אים דער
בעפֿלעקקונג דעם פֿריעסטער=
ולקרבן

ובגוים הרבים לא־היה מֶלֶךְ
כִּמְהוּ וְאֵהוּב לְאֱלֹהֵי הַיְהוּדִים הַגָּדוֹל
אֱלֹהִים מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל גַּם־
אוֹתוֹ הַחֲטִיאוּ הַנְּשִׂים הַנְּכַרְיֹת:
(כז) וְלָכֶם הַנְּשִׂמָע לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־
הַדְּרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לְמַעַל
בְּאֲדֹהֵינוּ לְהַשִּׁיב נְשִׂים נְכַרְיֹת:
(כח) וּמִבְּנֵי יוּדָע בֶּן־אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן
הַגְּדוֹל חָתָן לְסַנְבַּלֵּט הַיְהוּדִי
וְאֶבְרִיָּהוּ מַעֲלִי: (כט) וְזָכְרָה לָהֶם
אֱלֹהֵי עַל גְּאֻלִּי הַכְּהֵנָה וּבְרִית
הַכְּהֵנָה וְהַלְוִיִּם: (ל) וּמִתְּהַרְתִּים
מִכָּל־נְכָר וְאֶעֱמִידָה מִשְׁמֵרוֹת
לְכַהֲנִים וְלַלְוִיִּם אִישׁ בְּמִלְאָכָתּוֹ:

טהומס וויללען אונד דעם בונדעס דעם פֿריעסטערטהומס אונד דער לעוויטטען.
(ל) אונד נאָכדעם איך וויא פֿאַן אללעם פֿרעמדען גערייניגט האָטטע, זשטעללטע איך דיא
אַמטער דער פֿריעסטער אונד לעוויטטען וויעדער הער, יעדען אין זיינעם געשעפטע,
וויא

ר ש י

ולחזירים: (כו) גם אותו החטיו. כל שכן שתהיו חוטאים ע"י נשים נכריות וזהו [שנאמר
בסמוך ולכם הנשמע וגו' בתמיה כלומר שלמה מלך ישראל נמלא חוטא על ידי נשיו נכריות
ואחס נשאחס נשים נכריות להיות חוטאים: (כח) ומבני יודע וגו' חתן לסנבלט. אחד מבני יודע
חתן לסנבלט נזכר ביהודים והנכרתיהו מעלי למען לא יהיה רגיל בירושלים בשביל חתנו
לראות את העיר ואת מולאיה ואת מונאיה: (כט) וזכרה להם. הטובה אשר עשו:
נעמים

ב א ו ר

שלא יתחננו (ראב"ע). (כו) ולכם הנשמע, הראב"ע אמר יתכן שהוא נפעל (ול"ל הפעל)
מן העמיד סימן המדברים בעלמם והוא הקרוב ענ"ל, והכוונה האם נשמע לכם לעשות וגומר,
ויותר נראה כי לכם הוא לקריאה כלומר לכם אני שאל האם נשמע בואת. (כח) ומבני,
הוא את העם יסר בשוטים וקללם ושם אותם למרפות כנזכר, אולם לבני יודע שהיה גדול
בציני העם לא היה רונה לעשות בן אך שלא אותו מעל פניו. (כט) גאלי הכהנה, הם עלמס
כל עוד ששהו עם נשיהן היו נגאלים מן הנהונה שאוסרים ונאלו ברית הכהונה והלוים כי
נביהם לא באו כלל בקהל כהנים ולוים שהרי כבר אמרנו שלקחו אותן בגויחון וכן הבא מן
הנכרית אין קרוא בנך כ"א בנה גדמ"ל. (ל) וטהרתיים, אמרי שטהרתיים וגומר וכיו כלס
קדושים

תרגום אשכנזי

נחמיה ז

(לא) ולקרבן העצים בעתים
מזמנות ורכפורים וזרה-לי
אלהי לטובה:

(לא) וויא אויך דיא נאכען און
האלץ צו בעשטיממען צייטען
אונד דיא ערשטלינגע. בע-
דענקע עם מיר, מיין גאטט!
צום גוטען.

ר ש י

(לא) נעמים. לעתים היו כורמים עלים למערכה: ולכנורים. שהיו מביאים כנורים בפרק אחד לכל דבר ודבר קבעתי זמנו:

ב א ו ר

קדושים העמדתי משמרות וגומר. (לא) ולקרבן, לדעת הכנס רש"ד הסעל ואעמידה בפסוק הקודם מוסב גם על זה ור"ל ואעמידה משמרות לקרבן הענים ונער, ויחר נכון לדעתי דעת הראש"ע שנמשך על זכרה לי וגומר כלומר יזכור לי ה' את כל אשר עשיתי בעהרת הנהגים והלויים ובעניני קרבן העלים והכנורים.

העתקה ובאור למלות לועזיות

הנמצאות

בפי' רש"י ו"ל לדניאל עזרא נחמיה

ד נ י א ל

א יא המלצר, הסודר את המנות וכו' שקורין מאיסטר"י נא"לה; מסתבר ש"ל מאיסטר"י סאל"ה והו' ל' סניאל *maestre sala* (קרעדענלער, פֿערטניידער) ומסכים עם פירוש-ט וסור, והלכנו הליך וסור טולג"ש בלע"ז *toulant* (הבאיררעד, פבווייכעד) מפעל יסן *touler* או *tourer* וענינו כמו *tourner* (וועגגעהען, פבווענדען) וטעם פירוש מנאר נמה שהעירותי בהמעמר לידידי הכנס המדקדק רו"מ במדרש ט"ו ל"ה ע"ש.
— כה וחרוץ, חרילים סביב החומה לחזק העיר שקורין קאכ"ה בלע"ז; בלטי"ט *cava* (ברוכע) וכל' סניאל (גרנדען) *cava de fortaleza* (סטפטרטגרנדען).

ע ז ר א

ד ככ שלו, דשטורביר בלע"ז; *détourbier* (פֿערטויררונג, פֿעהרינדערונג) וכן לקמן ו' ט'.
ה ח אבן גלל, מרמר"א בלע"ז; ידוע בל"א אפרוחד ובל"ג *marbre* וכן בסמוך ו' ד'.
אספרגא, אישפלוטמנט בלע"ז (*espromtement*), *promptement* (טעלען, הורטיג) רי"ש ולמ"ד מתחלפות בלשונות שונות כידוע וכן לועז' בסמוך ו' ח'.
ז ט די לא שלו, בלא דישוי שני' דיטורביר בלע"ז; *sans détourbier* (קהנע פֿעהרינדערונג) עיין לעיל ד' כ"ב.
ז כו לשרושי, לעקרו וכו'. דישראל"י בלע"ז; *déraciner* (ענטוורלען).

נחמיה

ג ג מעוליו, מסגריו שזירי"לן בלע"ז; *ses serrures* (זיינע ריעגעלטעסער) או *ses verrouils* (זיינע ריגעט) ונמ"ק י"א ח' ד"ה מנעול לועז' בלנדור"א עי'מ"ל ש"כ.
ה יג נערהי, אישקוליי"ר בלע"ז; *seouer* (הויסטיטען, הויסטיינערער ריטטען) עי' מרפא לשון נב"מ קי"ד ב' ד"ה כסן ומרפא לשון ח' לין נ"א ב' ד"ה ונסיף.
ו ח כודא, קיוטרבנטא"ל בלע"ז; מסורס *cartrouvas tu les* (רוח הפסטיוח ערפֿונדען, ענדיכטעט) עיין תרגום ובאור מלות לועז' מלכ"ס י"ב ל"ג.
— יט טובוחיו, שפראויל"ש בלע"ז; *ses prouesses* (זיינע גרדעסטהעטען).
ז ג משמרוח, גיט"ש בלע"ז; *guets* (טינדוועקען, הויפפססער) עיין תרגום ובאור למלות לועזיות בירמיה ו' י"ז.
ט י שם, רנו"ן בלע"ז; *renom* (רוך, נאמען).